

KOTIMAA 90-VUOTIAS SUOMI

HS kertoo Suomen vuosikymmenistä Mänttären suvun kautta

► Itsenäinen Suomi täyttää joulukuussa 90 vuotta. Helsingin Sanomat kertoo tasavallan vaiheista yhdeksänsäisessä sarjassa, joka ilmestyy viikoittain. Tavallisten ihmisten arjesta ja juhlasta kertova tarina etenee Mänttären suvun kautta. Sukua on tutkittu paljon, aina 1600-luvulle saakka. Suvun kantaisä **Tuomas Abrahaminpoika Mänttari** eli vuosisadan puolivälissä Liikkalan kylässä, joka sijaitsee nykyisessä Anjalankosken kunnassa. Sieltä suku levisi muualle Kymenlaaksoon ja 1800-luvun loppupuolella myös muualle Suomeen. Sukuseura perustettiin jo 1934, ja samana vuonna pidettiin ensimmäiset sukujuhlat Liikkalan Mänttärinmäellä, Mäkelän talon pihapiirissä. Tunnettuja suvun miehiä ja naisia ovat muiden muassa kirjailijat **Toivo Pekkanen** ja **Frans Emil Sillanpää**, kokoomusjohtaja **Juha Rihtniemi**, näyttelijä **Eija Ahvo**, elokuvaohjaaja **Anssi Mänttari** sekä kilpa-autoilija **Mika Häkkinen**. Nyt elossa olevia suvun jäseniä on 46 ooo.

Aini Mänttari ja Arvo Vakkari vihittiin juhannuksena 1928 Mäkelän talossa. Morsiamen oikealla puolella ovat hänen vanhempansa Tilda ja Esa Mänttari. Vihkimisen jälkeen hääseurue käveli Vakkareille varsinaisiin juhliin.

Liikkalasta lähdettiin miehelään ja Amerikkaan

► Työnteossa oli taukoa vain sunnuntaisin

Anna-Riitta Sippola
HELSINGIN SANOMAT

► Millaista oli elämä 20-luvulla Mänttäreillä Liikkalan kylässä? Mänttärin suvun veteraanit pinnistävät muistiaan ja mielikuvitustaan suvun juurilla Mäkelän talossa. **Aini Rantanen**, 82, muistaa olleensa mankelin päällä painona, kun kotona tehtiin sarkaa. Sarka kudottiin villalangasta ja kutistettiin ja litistettiin siten kuuman veden avulla. Jos sarka ei taipunut emännän käsissä housuiksi ja nutuksi, Liikkalan kylässä oli kolme räätäliä kutsuttavana apuun.

Suomi eli 1920-luvulla melkein kädestä suuhun ja omavaraisuusmaaksi. Valtaosaa väestöstä asui maaseudulla. Työnteossa ei ollut taukoa, paitsi sunnuntaisin. Mutta oli kasvun kovaa. Kymmenessä vuodessa syntyi paljon pieniä maatiloja, kun

torpparit ja tilattomat saivat lunastaa itselleen viljelysmaita.

Mäkelän tilaa ja vähän koko kyläkin piti järjestyksessä

Sirkka Kujala, 76, tiukkailmeinen ja jäntevä isoisä **Esa Mänttari**.

Maaolot oli Liikkalassa järjestetty jo varhain, Liikkalan ja Sippolan kartanon maat pilkottu pienviljelystiloiksi. Mäkelän tilan sitä asunut Mänttären perhe sai lunastaa kruunulta 1891. Maksuaikaa oli 40 vuotta. 1920-luvulla tilalla aprikoitiin jo sitä, rohkensisko pellon panna vehnälle vai ei. Stuoipalstan Esa joka tapauksessa möi Tampellalle ja maksoi niillä rahoilla sisarusensa pois tilalta. Maatonta Mänttäreitä lähti

Atlantin yli Amerikkaan asti – samoin kuin läheisempään Kotkan Amerikkaan sahoille ja lautatarhoille töihin.

Esan vaimo Tilda muistetaan hieman pyöreänä naisihmisenä. Emäntien kuului tuohon aikaan olla melkoisen reimoja: he lypsivät, kirnusivat, keritsivät, suolasivat, siivosivat, pyykkäsivät, kasvativat, loukkivat ja liottivat pellavat, kutoivat kankaat, tekivät tal-lukkaat, auttoivat miehiä pelolla ja synnyttivät lapset. Tilda ja Esa saivat viisi lasta,

joista Sirkkan isä **Arvo** jäi viljelemään Mäkelää, **Reino** päätyi Myllykoskelle paperitehtaan salimestariksi, **Vilho** Inkeröisiin Tampellan hankintamieheneksi. **Uuno** vei tuoni, **Aini** vihittiin juhannuksena 1928 saman kylän miehen **Arvo Vakkarin** kanssa.

Rahaa tuli maidosta, jota neljä viisi lehmää lypsi. Hinkit viedä kolisteltiin hevosskyydillä asemalle ja sieltä maitojunalla Inkeröisten meijeriin. Miehet kävivät talon ulkopuolella töissä vuodenaikojen

mukaan: topparoikassa rautateitä korjaamassa, uitossa ja metsätöissä.

Ja rahaa sai menemään joko Liikkalan Osuuskaupassa, Kymenlaakson Osuusliikkeessä tai lokakuussa Haminan markkinoilla.

Maatalossa ei enää 20-luvulla tarvinnut olla nälässä, Arvo ja Aini Vakkarin poika **Veino Vakkari**, 74, arvelee. Talvella oli potaattia ja laskiosia niin kauan kuin syksyllä hengestään päässyvä pössua riitti. Kesällä valkokastikkaa ja potaattia,

viiliä ja rieskaa. Pirana tehtiin imelletystä ruisjauhosta ja puolukasta.

Aini Rantanen muistaa erityisesti rannikolta tulleita kalakauppiaita: Silakkaa! Haalia! Kansakoulu oli Liikkalassa ollut jo pitkään. Oppia tuli myös sunnuntaiaamuisin pyhäkoulussa, jota Esa Mänttari piti. Sieltä isännällä saattoi olla jo kiire kirkkoon: hän oli kirkkokuoron tenori.

Mutta lokakuussa 1929 naapurin kidekoneesta kuuluu huolta herättäviä uutisia: pörssi

on romahtanut New Yorkissa, maailmanpula alkaa.

► Lähteenä on käytetty Mänttärin sukukirjaa, Laila Sepän toimittamaa kirjaa Liikkala, mäkkikuntien kylä sekä taloushistorian professorin Riitta Hjerppen sekä Mänttären sukuyhdistyksen jäsenten haastatteluja.

Katso kuvakooste ja lähetä omia kuviasi kilpailuun HS.fi

Aini Rantanen (vas.) ja Sirkka Kujala.

Pietarinsilta Liikkalassa 1920-luvulla.

Opettaja haki leiriltä

Anna-Riitta Sippola
HELSINGIN SANOMAT

► Kun sisällissota oli ohi keväällä 1918, opettaja V. J. Häkli kävi hakemassa punaisten puolella taistelleita Liikkalan kylän poikia pois Tammisaaren vankileiriltä – omalla arvovalallaan ja omia takuitaan vastaan.

Sota pyyhkäisi myös yli Liikkalan, vaikka varsinaisia taisteluja ei siellä käyty. Liikkalan kylästä lähti miehiä vapaaehtoisesti sotaan sekä

valkoisten että punaisten puolelle, jotkut työväenliikkeen miehet myös pakon edessä. Muutamat katsoivat parhaaksi pysytellä piilossa Turkin Keonmäellä, kunnes tilanne rauhoittui.

Tavatonta ei ollut, että samassa veljessarjassa oli sekä punaisia että valkoisia. Jälkeenpäin ei asiasta liemmin puhuttu.

Niin oli Mänttären suvussakin. Lähiseutujen taisteluissa

kaatui tietävästi kaksi liikkalalaista punaisten puolelta, viisi menehtyi eri vankileireillä.

”Ei siis ollut ollenkaan ihme, että kaikki nähti siltä kuin kaikki inhimillisyyden olisi maailmasta kadonnut”, tuntematon kynämiestä kuvaleikkalan työväenyhdistyksen tuon ajan tunteita.

Vuonna 1905 perustettu Liikkalan työväenyhdistys päätti 1920-luvun alussa selvittää, miten pöytä sosiaalidemokratiasissa puoluudessa.

1920 Nurmelle patsas, Ylessä soi Kulkurin valssi

<p>1920</p> <ul style="list-style-type: none"> Oppivelvollisuuslaki voimaan. Ensimmäiset valtionyhtiöt perustetaan, Enso ja Gützeit ostetaan valtiolle. 1,1-miljoonaisesta työvoimasta 680 000 saa elantonsa maa- ja metsätaloudesta. Puhelin yksityistaloudessa on ylellisyyttä. 	<p>1921</p> <ul style="list-style-type: none"> Vientituotteista 80 prosenttia tulee metsäteollisuudesta, puun myynti tuo vaurautta talonpojille ja savottatyöt pienviljelijöille. Kotiliiesi alkaa ilmestyä. Autoja on maassa noin 2 000. 	<p>1922</p> <p>Aero aloittaa säännöllisen reittiliikenteen Tukholmaan.</p>	<p>1923</p> <ul style="list-style-type: none"> Lauri Kristian Relander presidentiksi K. J. Ståhlbergin jälkeen. Kotitalouksen kulutusmenoista ruokaan menee 47 prosenttia, virkistykseen ja huvituksiin 2,6 prosenttia. Talous kasvaa keskimäärin viiden prosentin vuosivauhtia. Wäinö Aaltonen saa valmiiksi juoksijamestari Paavo Nurmen patsaan. Suomi voittaa ensimmäisen maatöiden Ruotsia vastaan. Puu-Käpylä Helsingissä alkaa olla valmis. Vitsa on osa kasvatusta. 	<p>1924</p> <ul style="list-style-type: none"> Neiti Irma Carberg voittaa kisan, jossa etsittiin kansallista naistyyppiä. Suomen Yleisradio Oy aloittaa toimintansa. Sosiaalidemokraatit ensimmäistä kertaa hallitukseen Väinö Tannerin johdolla. Muut puolueet kieltäytyvät yhteistyöstä. 	<p>1925</p> <p>J. Alfred Tannerin tekee viimeisen hittinsä Kulkurin valssin.</p> <p>Kieltolaki tuo pirttu-trokarit. Kuuluisin heistä on Algot Niska.</p>	<p>1926</p> <ul style="list-style-type: none"> Suomen valtaa gramofonikuume. Georg Malmsten levyttää Berliinissä iskelmän Särkyneet onni. Valtakunnallinen sähköverkko käyttöön, Imatran vesivoimala vihittään. Äärioikeistolainen Lapuan liike järjestäytyy. <p>Kannas kutsuu -mainos.</p>	<p>1927</p> <ul style="list-style-type: none"> Terijoki vetää turisteja. Heteka alkaa yleistyä kodeissa. Vesijohto vesikiosetteineen ja viemäreineen on noin 10 prosentissa talouksista, kylpyhuone yhdessä sadasta. 	<p>1928</p> <p>Terijoki – rantalomien paratiisi Suomessa</p>	<p>1929</p> <p>Arvo Ylpön ja Rudolf Koivun Auringonpöjan terveysaapinen (1925)</p>
---	--	--	--	---	--	--	---	--	--

Lähteet: Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki, Vuosisatamme kronikka

Kuvat: Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki, Vuosisatamme kronikka, HS-arkisto.